

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 35, GOD. II, BEOGRAD, UTORAK, 25. DECEMBAR 2007.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Ćirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.co.yu, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 8. januara 2008.

MIXER priča

Piše: Zvonko Karanović

BLATO

Svaki vojnik na svetu ima samo dva zadatka: da ostane živ i da ne ubije nikog. Mi, u improvizovanom kolektivnom pritvoru po kućama u selu B., sa matematički izračunatim redovnim izlascima u prirodu, na stražarska mesta, radi blagotvornog punjenja pluća svežim vazduhom i razgibavanja mišića, imali smo još jedan, teško izvodljiv, ali možda još važniji zadatak: da ostanemo normalni. Bili smo bačeni u ekološki rebus, koji nije imao postavku, a još manje rešenje, što je sve učesnike u njemu nepogrešivo vodilo u mladalačko ludilo. Stvar na terenu, posmatrana iz treće geometrijske projekcije, gledano odozgo, na primeru sela B. izgledala je ovako: U selu je postavljen centar kružnice. Onda je velikim vojnim šestarom opisan krug po obodu sela i isturenim strateškim tačkama. Mi smo se nalazili unutar tog kruga i naš jedini posao bio je da sprečimo privremeno raseljene stanovnike sela da uđu unutra, tj. da se vrate kućama. Privremeno raseljeni stanovnici sela su uzeli još veći šestar, poboli ga u isti centar i opisali za pet kilometra širi, koncentrični krug, i tako je dobijena geometrijska figura: krug u krugu. Na obodu velikog kruga nalazili su se nervozni i privremeno raseljeni meštani sela u uniformama, unutar malog kruga nalazili smo se mi, nervozni i privremeno doseljeni rezervisti, takođe u uniformama. Prostor između nas bio je ničija zemlja, takozvani kružni prsten u koji smo posadili luk, paradajz, papriku, ukrasno poljsko cveće i poneku protivpešadijsku nagaznu minu, i koji smo mi, čuvajući našu dragocenu baštu, preko nišana strogo kontrolisali. Ceo taj rebus bez rešenja bio je da su oni sa oboda velikog kruga, vođeni potpuno iracionalnom čežnjom za svojim domovima, pokušavali da uđu u mali krug, dok mi iz malog kruga to nismo dozvoljavali, iako smo prinudno živeli unutar njega, za šta nismo videli nikakve razloge osim zle sreće u prekomandnom ruletu. Iako je na prvi pogled naša pozicija izgledala besmislena i u obruču teško održiva, bilo je više nego jasno da je neko odozgo, neko mnogo veće pameti od naše, neko ko ima viziju i odgovornost, neko ko ima strategiju i mudrost, neko ko vidi celu sliku a ne detalje, pametno postavio igru, razmestio figure i znao šta radi. Jer postaviti tako besmisleni poziciju na živu, u SMB obojenoj šahovskoj tabli, mogao je samo onaj ko je imao genijalan plan, onaj ko računa da će to naizgled besmisleno pozicioniranje figura zavarati neprijatelja, koji će se na kraju, zahvaljujući upravo toj ludačko-besmislenosti genijalnosti plana, iznenađeno naći pred matom. Taj neko odozgo, koji privremeno može da se nazove velikom mamom, najviše zbog tople majčinske brige za svaku, pa i najmanju šahovsku figuru, fanatizovano je želeo častan poraz. Velika mama se svoj-ski trudila da svakodnevno doprema hranu, oružje, alkohol, sanitetska sredstva u svaki mali krug kakvih je bilo na stotine, da preko svoje moćne pupčane vrpce hrani sve te male ćelije razbacane i rasute duž pokrajine koja je buktala kao materica pod temperaturom i upalom, starajući se da leukocite, stradale u borbi protiv virusa i infekcija koji su napali otečenu matericu, svakodnevno zamenjuje novim belim krvnim zrnima i tako održava sistem u životu, sistem nalik na žicu i redno vezane sijalice kojima se ukrašavaju novogodišnje jelke. Materica velike mame se uprkos upali, gangreni i kancerogenim procesima koji su je odavno zahvatili, nekako održavala u životu. Oni sa oboda velikih krugova su je napadali, ali joj nisu mogli ništa jer bili su malobrojniji i slabije naoružani od

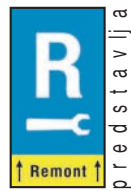
nas u malim krugovima koji smo je branili, i mogli su samo nemotno da prete i galame na udarnim vestima najgledanijih inostranih TV stanica prenošenih putem satelita u celom svetu, imajući čak i podršku aviona. Ali avioni su želeli da rebus reše odjednom, strateški i sistemski, ne udubljujući se u svaki pojedinačni mali krug, ne pomažući svakom pojedinačnom velikom krugu. I tako sam, u tim prekomernim razmišljanjima i fantaziranjima, u pokušaju da ostanem normalan i koliko-toliko ne poludim, uspeo da najprimitivnijim sredstvima, samo pomoću mašte, neka-ko sebi predstavim celu situaciju. Nažalost, u selu B. nije bilo nijednog filozofa koji bi nam objasnio da se istorija ciklično ponavlja, nijednog humaniste koji bi progovorio o suštinskoj neophodnosti ekološki čiste pokrajine, nijednog ekonomiste koji bi izračunao koliko košta ovoliko odsustvovanje sa posla, nijednog književnog kritičara koji bi analizirao simboliku transformacije božura iz baštenskog u poljsko cveće, nijednog popa koji bi nam osveštao puške i gas maske. Naža-

→ Srdan Veljović Oland - ostrvo Kosovo ←

↑ Postetite galerije Remont i Beograd, Kosančićev venac 19 ↓

lost, u selu B. nije bilo nijednog jedinog fakultetski obrazovanog rezerviste. A falio nam je jedan, samo jedan intelektualac koji bi nam u predahu između dve straže blagim glasom govorio uz vetar o opštim stvarima, o uzaludnosti ubijanja, paljenja i pljačkanja, o neophodnosti ljubavi i uzvišenosti lepote, koji bi nam osvetlio situaciju sa humanog, filozofskog, istorijskog, religijskog ili bilo kog drugog aspekta koji nije politički, aspekta već decenijama temeljno prežvakavanog u svim sredstvima politički nekorektnog informisanja. Takvog intelektualca, nažalost, nije bilo. Bilo je samo ljudi, običnih krivonogih, zdepastih, klempavih, ćelavih, mršavih, maljavih, razrokih, pogrbljenih, mucavih, bezubih, krezubih ljudi crvenih lica, ljudi koji sebi nisu mogli da predstave ni najobičniji dečji rebus, kako sam to ja sam za sebe učinio, ljudi koji nisu znali ni zašto su tu, ni za koga se bore, ni protiv koga se bore, ljudi koji su u strahu od represivno-violentnih činovnika vojnog odeva došli samo da dobiju pečate u vojnoj knjižici i vrate se kući kad se sve završi, ljudi koji nisu želeli da slušaju nikakve razloge, nikakva naređenja, nikakve vesti sa tranzistora, jer želeli su, kad su već tu, samo redovan ručak, redovno sledovanje cigareta, redovne dnevnicke, i iznad svega želeli su da ih se uopšte ne tiče ovo bombardovanje, sukob, intervencija, rat, kako su brojnim eu-femizimima nazivali ovu kolektivnu svinjariju. Žele-

predstavlj

li su da se odmah i neizostavno vrate kućama, zaboravljajući šta su godinama zaokruživali na glasačkim listićima. Bili su to uplašeni, zbunjeni, na svoje porodice misleći ljudi, koske krema nacije, šaka pirinča u posnoj rodoljubivoj čorbi. Za razliku od njih, svi oni koji su nam tako nedostajali, svi ti intelektualci, profesori, doktori, političari, novinari, književnici, javni i kulturni radnici, vlasnici malih, srednjih i velikih preduzeća, svi oni zajedno sa njihovim sinovima, ćerkama i ženama, sa njihovim štednim i čekovnim knjižicama, sa njihovim javnim i tajnim bankovnim računima, sa njihovim legalnim i ilegalnim biznisima, svi oni su bili negde drugde samo ne na Kosovu, bili su u inostranstvu, na jezerima, u vilama, u malim, srednjim i velikim stanovima, u bunkerima, skloništim, kabinetima, ispred televizora, slušajući, gledajući, procenjujući, osuđujući, prognozirajući, pozivajući, prozivajući, jebući, jedući, kupajući se, šetajući psa, serući u porcelansku WC šolju. Svi oni se posle svega ovoga sigurno nikad neće javno oglasiti, jer ko bi sebi uzeo za pravo da sudi o knjizi koju nije pročitao, da raspravlja o ratu u kome nije učestvovao, svi oni će sasvim sigurno začutati i to će biti nenadoknadiv gubitak, jer bez njihovog svedočenja, pouzdanog i čestitog, ne možemo se popeti na brdo istine i tamo, u vatri istine, doživeti prosvetljujuću, za savest blagotvornu i budućnost neophodnu katarzu, i to je ono zašto je neko od njih morao da bude sa nama ■ ■ ■ (odlomak iz romana u nastajanju)

BETONJERKA POLUMESECA

Naš Ustav je toliko savršen da se njegove odredbe poštuju samo u zemljama Evropske unije.

Tomislav Marković

CEMENT / karaoke obračun

Radovan Beli Marković, *Ćorava strana*, SKZ, Beograd 2007

Muzička podloga: Blue Gras Experiments In Dub, *Pol-etno u polovno*

Peva: Saša Ilić

Peva: Saša Ćirić

(ČOBANOV) ODMOR OD LITERATURE

KRITIČARI NA BELOM

Nije kriv Beli. Krivi su oni koji su na njemu pokušali da potvrde nekoliko teza o avangardi i teoriji žanrova. Počev od Oskara Daviča, koji je jednog (po sve nas) kobnog dana, ranih sedamdesetih, zaustavio svoj *nadrealistički* auto na valjevskoj benzinskoj pumpi, gde je tada radio književni *junoša* Beli, pa do plejade kritičara koji su se devedesetih godina zakleli da će *svaki Srbin biti Radovan (Beli)*: Mihajlo Pantić, Radivoje Mikić, Aleksandar Jerkov, Slobodan Vladušić i drugi. Beli je za sve njih, izgleda, oduvek imao *raskovnik*. Nama preostaje da se zapitamo zbog čega je pesnik „Hane“ bio zadivljen *novogovorom* mlađanog prodavca banzina. Da li je to bilo uzrokovano sentimentom ili nečim drugim? Možda nadrealističkim načelom po kome će *poeziju svi pisati* ili naprosto željom da se konačno pro-nađe dokaz da je *automastko pisanje* moguće. Sve to, međutim, ostaje u domenu spekulacije. Davičo je rekao svoje i otišao. Ostao je Beli, sam *među šljivama* koje su rodnih devedesetih počele da daju rekordne prinose. Kad su to naši kritičari prepoznali, uzeli su duge *teorijske* motke za mlaćenje *belih* šljiva, pa su mlatili tako, mlatili i omlatili nam mnogo plodova u vidu *Živčane japije* (1994), *Setembrinja u Kolubari* (1996), *Kneza Miškina u Belom Valjevu* (2002) itd. Kao u dobrom kolhozno-propagandnom filmu, sve što je Beli ikada zasejao, sve mu je urodilo plodom. Kao jabuke *mićurinke*.¹ Jer Beli je zaista bio odličan eksperiment, ali pritom nije on eksperimentisao, već su kritičari poput onog sovjetskog genetičara eksperimentisali sa njim, ukrštajući ga sa bajatim *teorijskim* floskulama (*kosmopolitski jezik*, *novela bez fabule*, *nova etapa u morfologiji pripovedanja* i sl.). Kako tada, tako i sada.

ŠTAFETA ZA DAN STAROSTI

Kada su pali svi standardi devedesetih godina, Belog su proizveli u *velikana srpskog jezika* i *viteza Andrićevog reda*. *Devet belih oblaka* se zabeležilo kao jubilarna stota knjiga u glasovitoj ediciji „Albatros“, a ove godine mu je životno delo kru-nisano izborom priča u plavom *hard cover* izdanju SKZ-a. Lepo. Tako se obrađuje književno dobro, da ne kažem njiva. Dr Radivoje Mikić-Mićurin je za tu priliku napisao tekst koji predstavlja paradigmu kritičarskog eksperimenta *in vivo*. Doktor je učinio sve kako bi dokazao da je Beli jedan od jahača *stvarnosne proze*, daleki potomak Sterije iz *Romana bez romana*, nastavljač Momčila Nastasijevića, i uopšte svega što su ti velikani činili između dva rata, čak pronosilac avangardne štafete. Na osnovu delimičnih uvida u srpski književni eksperiment, teško je utvrditi kuda on vodi, a posebno je teško predvideti kome će taj *avangardni* trkač predati štafetu. Možemo samo da zamišljamo taj veliki slet, analogno Danu mladosti, samo u nacionalističkom ključu. Dakle, Dan je starosti, tribine pune, bakute u trenerkama izvode ritmičku gimnastiku, ori se pesma koja slavi nerad, kad eto Belog u kratkim čakširama, sa šubarom na glavi i bugar-kabanicom na leđima, trči preko Stadiona JSO, zadihan, *jašta no zadihan*, a onda se uspinje uz stepenice, visoko, ka mestu gde sede stari akademici i osoba kojoj treba da preda štafetu. Ali ko će biti tajanstveni primalac štafete/poruke, koju su srpski pisci odaslali na svom *nemuštom jeziku*. Možda bi nam top lista „Avalskog tornja“ mogla ponuditi neke odgovore. No, prepustimo to imaginaciji. S druge strane, tekst koji će tom prilikom biti izgovoren sasvim je izvestan. Možemo ga čitati na bilo kojoj stranici *proze* Belog Markovića: *Čista metafizika, jašta nego čista*.

ČA-MILOVAN GLIŠIĆ JE TO RADIO BOLJE

Proza R. B. Markovića niti je moderna niti postmoderna, niti je literatura. Radi se o *odmoru od literature*. Ona pripada starijim etnografskim slojevima, koje su *narečeni* eksperimentatori iskopali u blizini Valjeva. Beli se, naime, u Lajkovcu očigledno načitao knjiga iz srpskog realizma: Lazarevića, Sremca, Matavulja, dohvatio je nešto malo modernijeg Kočića, uzevši ono najgore od njega, podmetnuli su mu potom i *Čarobni breg*, *Idiota* i *Mrtve duše*. Rešio je onda Beli da od svega toga umesi valjevsku pitu, pa je izmislio dva toponima, naselio ih likovima iz praistorije, kao i realijama koje pripadaju predmodernom civilizacijskom krugu (čakšire, belegije, kosišta, mundiri, jekseri, japije itd), a sve to je ispriповeđao *primordijalnim jezikom*, koji nije subverzivan, već izrazito *tradijski, domaćinski, književno mrtav*. Njegove *skaske* se nižu kao usmeno kazivanje čobana, čija stada planduju dok oni koriste priliku da se ispovede jedni drugima. Jedni pričaju o tome kako su u detinjstvu

BELI SIMPOSION NA ĆORAVOJ STRANI ULICE

Spleen... O, kako to bedno zvuči u maloj varoši, koju ni starosedeoci ne smatraju svojom.

ČUVAJTE SE TRAPAVIH MEDEDA

Ako ga put nanese na prozni tekst Radovana Belog Markovića, savremeni čitalac biva suočen barem sa tri vrste demotivišućih prepreka.

Naše iskustvo je palanačko, poentirao je onomad Radomir Ka, ali naša nova *autoidentifikacija* je urbana. Ni zavičajni pejzaži, ni predgrađa i kasabalijske zabiti, ni zastale u vremenu prestoničke mikro-celine, u našem neposrednom iskustvu kao i u simboličkoj reprezentaciji nisu više pastoralne idile i svakodnevice seoske ekonomije, blato, čatrlje, kaldrma i *periferijski zmajevi*. Otuda otpor prema prozi koja dolazi iz marginalnog socio-istorijskog ambijenta. Samo mesto priče i njen genius loci nešto je poznato a tuđe, naizgled prevaziđeno ali nije postalo egzotično. Hotimično obilje jezičkih arhaizama, tuđica, regionalizama i „pokvarenih reči“, od čitaoca zahteva dodatni napor i prevodilačku aktivnost: konsultovanje neke varijante istorijskog rečnika srpskog jezika ili domišljanje o osnovnom značenju rečeničnog iskaza. Poseban problem donosi obnavljanje estetičkog afiniteta savremene publike prema tzv. referencijalnom ili mimetičkom pismu a na račun paseizirane postmoderne igre i rizomskog teksta.

Dakle, ako prevaziđete *Femilijarnu* grozu spram seoskog i palanačkog sveta, ako se priviknete na povremenu nerazumljivost i otežano čitanje, i, na kraju, ako ste pelcovani protiv pomodne šikane demodirane postmoderne, spremni ste da uđete u zamak R.B. Markovića.

UTEHA LITERATURE

Postoje dve vrste čitanja, profesionalno koje često ima oblik interpretacije, i lično, za koje je odabir ili prepoznavanje vlastite „šolje čaja“ primarni cilj. Prvi tip čitanja protežira akribičnu impersonalnost i teži da vodi računa o širem književno-istorijskom kontekstu dela koje tumači. Drugu vrstu čitanja baštini vrednosna kritika i ona je impulsivna, uska, ona koja dolazi iz abdomena.

Ćorava strana je autorska knjiga izabranih i novih priča i ona pruža uvid u prirodu proze ovog autora u prethodne tri decenije. Prozna poetika R.B.M.-a opisuje evolutivni luk od neonaturalizma kraja 60-ih do osobenog postmodernizma. Prepoznatljiv stilski trade mark ovog autora je leksička mešavina i zakomplikovana sintaksa. Slojevitošću pripovednog jezika evocira se *istorijska poetika* srpske *novele* i savremenoj literaturi otvara link za prethodne literarne epohe. Ujedno, time se nastavlja minorna tradicija koju u našoj posleratno literaturi formiraju npr. roman *Nišči* Vidosava Stevanovića (R. Mikić) ili neki romani Bore Ćosića. Ipak, prvu čitalačku asocijaciju na Belog Markovića inicirali su njegovi romani, izrazito naglašenog baroknog impulsa. (Iz okrilja repetitivne palanačke polilogije izdvaja se roman *Devet belih oblaka*, sav sastavljen od fusnota knjige izgubljene u štampariji. M. Pavić je zbog ovog romana Belog uporedio sa švedskim piscem Peterom Kornelom.)

Ćorava strana pruža drugačiji čitalački doživljaj. Pojednostavljujući, možemo uočiti tri tipa uspešnih pripovednih struktura. Tu su „kataloške“ priče poput: „Psačanske dervesa“, „Psačanski mrtvaci“ i „Vampiri“. One demonstriraju duhovitu i bizarnu imaginaciju, dok njihova narativna suma nudi još popis neobičnih smrti koje individualizuju karakter ili tajnu sklonost preminulih, ili oblikuje mali brevijar seoskog života, oruđa i kućevne opreme. Drugi tip čine priče: „Besnilo“ ili „Na putu u Lisabon“ koje počivaju na lirsko-asocijativnom principu kompozicije. Brzim izmenama pripovednog fokusa, u romantičarskom ambijentu osujećenih namera i uzaludne žudnje, odaje se omaž *Dnevniku o Čarnojeviću* više nego Kišovoj *Mansardi*, i čitavoj povorci junaka iza Filipa Latinovića, Miloša Kremića i Gavre Đakovića. Poseban tip su naturalističke novele kao „Tanki prsti hromog“, koja sa zaleđem *Opre za tri groša* i sa junacima na granici poovskih privida i demonskih prestupnika zbog nemaštine, ispoveda sentimentalnu povest u kojoj strada onaj ko je drugima nanosio bol. Priča „Tešenje dečaka“ potencira drugi kraj recepcijskog spektra. Jedna od pet novodopisanih priča, duhovito tretira temu homoseksualnosti i kratkotrajne dodire prosvetčenog, pomalo perversnog evropskog sveta i domaćeg, rigidnog i hermetičnog, u kome setnom naratoru preostaje heteroseksualna mimikrija i nostalgija za nečim prisnijim i slobodnijim. Dakle, i kao autentičan primer uspelog poetskog preobraženika, i kao autor zanimljivog korpusa pripovednih varijeta, Radovan Beli Marković i otvorenom čitaocu, ne samo istreniranom tra-gaču, ima šta da ponudi.

ISTORIJA, PEPEO SA PLAVIČASTOM SENKOM

Jedna od retkih priča, uvrštena u izbor *Ćorava strana*, koja sadrži prepoznatljive reference na srpsku nacionalnu istoriju je „Marija Mančini“. Ovu priču možemo čitati kao parodijski kontrapunkt romanu *Knjiga o Milutinu* Danka Popovića. Obe prozne tvorevine referišu na presudne događaje u 20. veku, s tim da je vremenski opseg priče Belog Markovića nešto širi - on ide od majskog prevrata 1903. do početka 90-ih i raspada Druge Jugoslavije. Dok Popović tendenciozno oblikuje stereotipne i revizionističke predstave o ideologijama i nacionalnim sudbinama na jugoslovenskom tlu, Radovan Beli Marković

¹ Sovjetski genetičar Ivan Vladimirovič Mićurin (1855-1935) eksperimentisao je na polju selekcije i ukrštanja raznih voćaka, pri čemu je dobio potpuno nove vrste, otporne na oštre klimatske uslove. Tako je uspeo da dobije neke vrste jabuka koje uspevaju u Sibiru. Iako su bile kršljave, Staljin je bio ponosan na uspeh sovjetske nauke, nazvavši ovo voće „hleboom budućnosti“. I naši kritičari danas mašu svojim *belim 'leboom* književnosti, kome se, kažu, smeši i Nobel Prize.

čeznuli za plavom đaćkom torbom (plavetnog nebesilja), drugi o tome kako je neko njihov negde video voz, treći o pojavi vampira, četvrti o mučnom životu kosaca i sve tako redom. Ovi pripovedači nemaju svest o tome što su ispriplevali, oni se vrte u krug (trubo)folklornog realizma koji je kod Be-log oduđen samo podatkom da ti tekstovi nastaju danas, *nedaleko odavde*. Međutim, ni to ne bi bio problem. Toliki zavičajni pisci su hodali zemljom, pa nikome ništa. Beli je zahvaljujući svojoj čudovišnoj izdržljivosti na operativnom stolu naših doktora književnosti, i to bez anestezije, postao predsednik Srpskog književnog društva. On sada vodi to društvo u *bolju budućnost*, u neku svoju Gornju Psau. Ipak, možda to treba da nas raduje. Možda je Dan starosti sasvim blizu, pa će i predaja štafete uskoro. A potom će srpski književno-agrarni ciklus krenuti iznova. O, da li ćemo *živ*i dočekati taj dan? Samo da *lajkovačko čudovište*, što reče dr Todorović, *ne nastavi sa svojom čarolijom*.

*

Još nešto: Iz zbirke *Ćorava strana* izdvajam dve prič(k)e: „Tešenje dečaka“ i „Vojena bašta“. Koliko sam uspeo da razumem, jedna govori o pedofiliji a druga o zaostalim minama u obradivoj zemlji. Da su ispriplevane nekim iole razumljivijim jezikom, možda bi mogle da se kandiduju za ozbiljniji književni natječaj. Ovako ostaju na nivou *informacijskog šuma* i *groteske*, čiju analogiju u politici danas možemo prepoznati recimo u zalaganju Dragana Markovića Palme za *borbu* protiv nasilja u porodici ili za građenje *sigurne kuće* u Jagodini ■

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Momčilo Mihajlović

ELIKSIR

Ne guraj me, stoko, vidim i sam gde su vrata. Dobar dan, molim vas ja protestujem, ovaj mamlaz... o, pa to ste vi, doktore. E, baš mi je drago što se ponovo vidimo. Da, slažem se, pomalo nesrećnim povodom, ali bože moj, šta je tu je. Nego, doktore, vi sjajno izgledate. Ne, ne, ni reći. Ne govorite, čutite, sam ću da pogodim. Ovako - ili ste se razveli ili ste prestali da šljemate. Ili ste možda... Jao! Molim vas, doktore, recite ovom vašem siledžiji u šatro belom mantilu da mi ne zavrće ruku. Nema potrebe za nasiljem. Nisam agresivan, staložen sam i lucidan. Naredite da izađe. Naredite da nas ostavi da se ispričamo kao dva stara znanca, kao, usuđujem se da kažem, dva eksperta za bolesti zavisnosti. A on neka se vrati u hodnik. Eno tamo neka kreatura komanduje srpskom karaulom u Karlobagu. Neka ide u hodnik, tamo je potrebniji. E, hvala vam, doktore. Kakva njuška, gde ih samo nalazite? U skupštini? Šta je sada bilo, što ste se sada snuždili? Znam, sve znam. Mislite, evo ga opet alkoholičar recidivist. Mislite, evo još jedne slike mog neuspeha. Mislite, besmislen je i zaludan moj posao. O, kako samo grešite, doktore dragi. Vi ste mene... dajte da vas zagrlim biće vam lakše. Nećete? Ne mari. Dakle, vi ste mene, i na tome neka vam je večna slava i hvala, potpuno i neopozivo izlečili. Ovo što se desilo je bizarni, izolovani incident koji se neće ponoviti. Zašto vrtite glavom? Zašto? Nemojte da mi vrtite glavom, jer mogu ja sa vama i drugačije da razgovaram. Evo, sad sam se uzrujao. Šta vam je to trebalo? Kad sam ja vas lagao? Nikada. Zar nisam svojevoljno došao da se lečim. Jesam. A ništa mi nije falilo. Zdrav k'o dren, oči bistre, stomak ravan, jetra k'o kamen. Ali, primetio sam da sam počeo da pijem bez entuzijazma. Primetio sam da je rado sti nestalo. Ranije, u srećna vremena, bilo je dovoljno da drmnem pet-šest tekila i da sabijem sedam-osam piva pa da sve bude dobro. Čvor u stomaku se razvezivao, bujice energije su šibale glavom i telom, turbine su radile punom parom. Dugo je to tako išlo. Dugo. A onda odjednom - mućak. A onda naprasno - šipak. Sedam lozovača i devet piva, a čvor u stomaku stoji postojano kano klisurina, a depresija, nezasića neman, matora krmača, proždire sve pred sobom i tovi se tovi i širi se ko svemir. Tada sam došao kod vas, tada sam rekao, ni kapi više. I tako je i bilo.

A vi, doktore, kako vi stojite po pitanju kamena u želucu i po pitanju aždaje depresije? Nije dobro, a? Znaite, video sam vas jednom kako ljuštite rakiju. Bio sam impresioniran. Samo, zašto rakiju brlju, doktore? Oni sa onkologije strogo Čivas cepaju. Ma da, logično je... mislim, ipak onkologija. Tamo su daleko veće male pažnje jer... Nešto ste rekli? O oprostite, odmah se vraćam na temu. Odmah. Samo nemojte da zovete onog siledžiju u isflekanom stolnjaku, preklinjem vas.

A gde sam ono... A da, radost je netragom nestala, radost je isparila. Gde ću sada izgubljenju, odbeglu radost da nađem? Bilo je gadno. Bilo je sve gore. Satima sam kao balvan ležao u zamračenoj sobi pomerajući samo palac kojim sam pritiskao daljinski upravljač. Na jagodici mi je žulj izašao, a brojevi na daljinskom su se izlizali. Danima i noćima sam sedeo i postojala je opasnost da mi se pod zadnjicom nastane one bube što se razbeže kad podigneš panj. A te reklame sa Koka-kolom su se ponavljale i ponavljale. Da šizneš. Te Deda Mraz je upravo krenuo iz vrele Atlante, savezna država Džordžija, te svi smo raspevani, veseli i lepi, te starost - šta je to, te život je divan - zar ne vidiš, te ljubav cveta svuda oko te-

nacionalnu istoriju vidi kao proces kojim upravlja što zakonomernost astrologije što suludi slučaj. Njegov književni junak, Bogoljub Tufeković, istinski je autsajder, ne ratni heroj ili paradigmatika žrtva, a njegovo istoriozofsko znanje ili uvid u smisao istorije izražava plavičasti dim cigare, čije ime označava naslov ove priče. Srpska nacionalna istorija predstavlja niz nasilnih obaveza koje donose svetska istorija i domaća vlast. Ljudi su potrošna roba i oni se dele na dve grupe: na većinu koja spremno igra po čudnim pravilima novog doba i na pojedince koji u ketmanskoj mimikriji provedu svoj životni vek. Ispod blage socijalne kritičke note sakrivena je pesimističko viđenje ljudske prirode, sentimentalnost i tuga nemoćnog pojedinca. On nije idealistički pobunjenik jer živi u svetu koji je groblje velikih ideja i parodija niskomimetskih formi palanačkog života. Otuda, ova priča je depo suptilnih ironijskih subverzija, zatvorena za ideološku zlupotrebu, ali i za formiranje bilo kakvog etičkog programa.

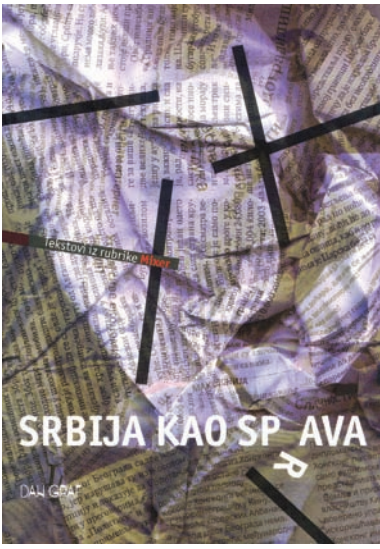
Na dan sahrane njenog vremešnog glavnog junaka, u trenutku kada *Slovenačka* izlazi iz zajedničke države, najpre se *pretresaju važna pitanja o sudbini države i srpstva*, a potom prelazi na *vino i kolače*.

*

Doprinos proze R.B. Markovića nije u emitovanju sarkastične gorčine, zaumne i samoodržive fantastike, u oblikovanju čuda ili zagonetke čiji je ključ za razumevanje trajno izgubljen. R.B.M. je pesnik blage iskošenosti sveta, s one strane utehe i podstreka, koji nudi tek privremeni odmor i dodir melanholije ■

be... Uzmeš malo eliksira Koka-kole i počneš da orgijaš od sreće. Mislim, ti u reklamama su izgledali kao da su prvo popili ambroziju, dunuli komad dobrog marokanskog šita, a posle se najeli mane božje i našmrkali čistog kolumbijskog kokaina. Ja nisam glup... Ili možda mislite da jesam? Hvala. Nisam ni glup ni naivan, ali palo mi je na pamet da ja nikada nisam pio Koka-kolu i zato sam... Šta je sada bilo? Je l' to neka senzacija? Što sad bujite u mene kao da sam tele sa dve glave? Znam. Znam da zabrađene babe po daćama piju Koka-kolu, glavata deca u Sudanu piju Koka-kolu, beli medvedi piju Koka-kolu, vi pijete Koka-kolu, papa pije Koka-kolu, svi piju Koka-kolu, ali ja je eto nisam pio. Nikada je nisam konzumirao, ali sam je jednom ispljunuo. Naime, pre nekoliko godina, razvaljen strašnim mamurlukom, tražio sam sebi leka. U očajanju, nategao sam Koka-kolu iz boce. I šta? To čudo je počelo da mi nagriža jezik i desni, da mi kida glasne žice i čupa krajnike. Brže bolje sam je ispljunuo i više joj se nisam vraćao. A sada sam pomislio, imaj strpljenja, izdrži, ni šljivovica ti se nije svidela prvi put. A posle... ih! I zato sam otišao do klonje, doneo dve litre... Kako zašto do toaleta? Pa mi u toaletu držimo Koka-kolu. Keva njom riba kenjaru, čisti kamenac i rđu, prska ruže protiv vašiju i šta ja znam, za ostalo morate nju da pitate. Odem, znači, do klonje, uzmem dve litre i počnem da pijem. Jedva da sam pola litre popio, a vi znate moje kapaciteta, jedva pola litre i dalje ni makac. Dobro, rekao sam sebi, dosta je za početak. Sedeo sam i čekao. J'o, mislio sam, sad kad skočim,

pa zaigram, pa izletim na ulicu i krenem svojim veselim dupetom da udaram u takođe vesela dupeta prolaznika. To će biti sjajno. J'o, mislio sam, sad će da mi dođe da neobuzdano trčim i vičem *činčila čivava*, a čitav grad će pesmom da mi odgovara *čivava činčila*. To će biti... uh. Kovao sam planove čekajući da odlepi od sreće. Ali moja nadanja su se samo polovično ispunila. Odlepio jesam, ali ne od sreće. Prvo me je zaboleo zub. Od šećera doktore. Pa je počelo da mi preskače srce. Od kofeina doktore. Stomak mi se nadio od ortofosforne kiseline i ugljen-dioksida, te sam počeo da podrigujem, da ričem k'o ranjeni lav istovremeno ispuštajući olujne vetrove jačine osam do devet bofora. Šta? Je l' vi to meni opet ne verujete? Opet me uzrujavate? A recite mi onda gde je mačka? Kako koja mačka? Moja mačka, moj Cicko. Zbog mojih vetrova i prateće grmljavine je pobegao od kuće i još se nije vratio. Potpuno ga razumem, i ja sam jedva preživio. Umalo da od koka kole skončam k'o ružina vaš. I vi mi još tu podilazite, lažete mi kako nisam glup. Glup sam, da gluplji biti ne mogu. Da nisam glup, zar bih pio H₃PO₄ sa C₁₂H₂₂O₁₁ i CO₂ i H₂O i nadao se... E, baš hoću da vičem. Koga da zovete? Dobro, neću da vičem. Obećavam. Evo, šapućem. Doktore... Je l' vam dovoljno tiho? Doktore, to piće je besmisleno, to piće je obična budalaština. A čuo sam, dodite da vam šapnem, dodite slobodno. A čuo sam da u njega, valjda zbog arome, stavljaju i biljne ekstrakte i mlevene kornjačine oklope. Za ekstrakte, verujem. Uzgaje lepo N. N. plastičnu biljku, oberu najkvalitetnije cvetove, osuše i tako... A za kornjače, ne verujem. Ko će da na'vata tolike kornjače. Verovatno umesto kornjača stavljaju mlevene govede papke. Teško je primetiti razliku između oklopa i papaka? Pa ne, ja stvarno... Da završavam priču, nemate više vremena? Za mene niko nikada nije imao vremena. Zato sam i ispao ovakav. Nisam ja glup, čitao sam ja i Frojda i Froma i Adlera... Evo, evo... Dakle, umesto očekivane ekstaze doživio sam agoniju, svest mi se pomračila i ja sam zgrabio tu bocu sa police i klo-klo-klo... Molim? Ma kakvo vino, doktore. Ja sam na vino rezistentan. Rakija je to bila, rakija. Usvinjio sam se iskapivši bocu, koju sam sačuvao da me podseća kakva sam svinja bio. Šta je posle bilo - ne znam, ali ništa ne priznajem, braniću se ćutanjem i sve što sam uradio uradio sam za dobrobit Srbije i srpskog naroda. A sad odoh. Ne brinite za mene. Idem da šetam po šumi, da se opijam ozonom i drogiram endorfinom, da vozim tricikl pored reke. Pa tricikl, doktore, gde smem ovakav na dva točka. Nego, doktore, ako ne upali ni tricikl, ni veranje po brdima... kako se zvaše ono žuto, ono što ima boju pseće mokraće u snegu? E, jeste. Pa da probamo onda sa tom Fantom, doktore, mali batice? ■

Piše: Tomislav Marković

NOVOGODIŠNJI TV POGROM

RTS je za svoje drage gledaoce pripremio specijalni program koji će im pomoći da se ludo provedu u najluđoj noći. U programu „Najluđa noć kao uvod u noćnu moru“ učestvovaće nacionalne veličine koje i inače daju kapitalan doprinos sveopštem ludilu. Ratni savetnik premijera Koštunice Aleksandar Simić nastupiće sa mirotvoračkim hipi-songom *Ubićemo, zaklaćemo ko sa nama neće*, koji poziva na dijalog i miroljubivu koegzistenciju sve bebe koje se nisu rodile sa Kosovom u srcu, kao i mrtve duše koje su se rastale sa životom ne misleći na južnu pokrajinu. Za Simićev stajling pobrinuće se modna kuća „Upptač & sin“: savetnik nastupa u maskirnoj uniformi, opasan redenicima, sa kamom među zubima, kuburom zadnutom za pojas i kašikarom umesto mozga. Ministar za 15% duše Slobodan Samardžić će odrepovati svoj hip-hop hit *Ko da mi otme iz mog resora Kosovo*, uz pratnju vojnog orkestra „Raspevane hladnjače“. Samardžić će se pojaviti u ekstravagantnom kostimu od crne kože, model kuće „Nož derikoža“, a na levoj strani junačkih grudi nosiće privremenu tetovažu - kartu Kosova i Kleptohije u natprirodnoj veličini. Velja Ilić, ministar za infrastrukturu svog buđelara, poznatiji kao *čudovište iz bazena*, zabavljaće publiku erotskom verzijom disko kompozicije *I’m too sexy*, uz pratnju hora „Raskalašne domaćice“ koji vodi Snežana Dakić-Trendofilović. Za izgled članica hora pobrinula se javna kuća „Smokvin list“, a za Veljin - masno pečenje, špricer i šljivovica. Ministar za nemoguće misije i epsku fantastiku Vuk Jeremić nastupa sa pop-jeremijadom „Ja vragolan i moj Boris/Čim zinemo, živ se smoriš/Dva mangu-pa - oba mlada/Ja nikada a on sada“, kojom name-rava da gane tvrda albanska srca i vrati ih u bratski zagrljaj Srbije i čelični stisak čvrste ruke. Za Vukov imidž brine predsednik Tadić, vlasnik modnog studija „Entitet via mediokritet“. Vladika Škartemije će pojeti mega-hit-tropar *U boj krenite junaci svi, sa bezbedne distance pogledom pratićemo vas mi*, a isonom će ga pratiti 7,5 miliona mobilisanih Srba, Srpkinja i Srpčadi, svako iz svog rova. Škartemije će se pojaviti u maskirnom epitra-

hilju, sa bajonetom-panagijom oko vrata i osvešta-nim kalašnjikovom u ruci. Kao specijalni gost najavljen je Vladimir Putin, svet-ski putnik oko demokratije u nekoliko mandata, ko-ji bi trebalo da nastupi sa ruskim tradicionalom „Ja sam rođen da vladam i nabadam“. Njegov nastup još nije potvrđen jer, po svoj prilici, put do Gazpro-movog srca ne vodi preko Srbije. Između muzičkih numera publiku će zabavljati Dra-gan Jovanović (nije Danilov), predsednik opštine To-pola i bukva po vokaciji, izvođači skečeve sa svojom putujućom trupom „Klinč pa linč“. Ova grupa vrsnih komedijaša obradovaće gledaoce popularnim skeče-vima „Pošumljavanje Peščanika“, „Lovac na Arande-lovac“, „B92 na žaru“, „Sloboda govora je za pički-ce“, „Razum ima pravo da čuti“, „Mrtva usta ne go-vore“, „Pravoslavlje dolazi iz cuga“, „Blog na nebu, domaćin na zemlji“, „Četnička početnica“, „Ne volim da bijem, ali bijem često“, „Močuga danas, kama su-tra“, „Antisrbe na vrbe“, „Noževe u šake, izdajnike u rake!“ i „Albance u lance!“. Dragan i njegova ekipa će izvesti i novogodišnji performans „Kristal u najlu-đoj noći“ - crnomanjaste osobe u studiju će vezivati bodljikavom žicom, izvoditi ih na Staro Sajmište, a potom oko njih izgraditi zid visok 10 metara. U ulozi voditeljskog para pojaviće se duos despera-dos - Aleksandar Tijanić i Vojislav Koštunica, ode-veni u kostime modne kuće „Apokalipsa sad ili ni-kad“. Tačno u ponoć, voditelji će čestitati gledao-ci-ma Novu 1987. godinu, a potom proglasiti otvore-nom sezonu lova na strane plaćenike, domaće iz-dajnike, domicilne ništarije, osobe sa hroničnim pomanjkanjem patriotizma u krvi, NGO veštice i sve ostale građane koji ne razumeju ratnu trubu ■

Za svaku srpsku kuću **KAPITALNI ŠPIL** iz Dijaspore preporučuju Winston Čerčil, Vili Brant i Slađana Milošević

BLOK BR. V

Karta srpskog spasa (3)

Uputstvo za upotrebu: isečite kartu po isprekidanim linijama i zalepite je na slikarsko platno. Kartu čuvajte među koricama knjige „Srbi – narod najstariji“.

Ova karta se može koristiti kao Roršahov test patriotizma. Pažljivo se zagledajte u bramik otadžbine dok vam pred očima golubovi mira ne zalepršaju krilima u brišućem letu iznad zapaljenog Sarajeva. Brzo skrenite pogled na neku kaporovu sliku. Ako vidite prazu u trapericama, onda ste dubre ono izdajničko. Ako vidite marodera u farmerkama, onda ste sramota za naciju.

Ova karta može da posluži i kao vodič kroz srpski mentalitet. Pronađite na crtežu trubu cara Lazara, kajmak sa kajmakčana, bleskovačku mučkalicu, čokanjče Filipa Višnjića, zozovaču od 100 gradi, etnički distu krvavicu, ilegalni opanak, naramak kačamak, ajvar Kosovke devojke, beli luk oil, kuburu u baburi, ognjište na sopstveni pogon, dildoo čevapčići panslavsku sveću. I spoznaćete pradževnu suštinu srpskog bića i ništavila.

Kapor je glavni adut u Momonkamonu, staroj kartaškoj igri drevnih Tribala. Upozorenje: Ko ne igra na kartu srpskog spasa, taj se kocka sa sudbinom.

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

MRAZ, DEDA

MRAZ, Deda (Božić Bata, Djed Božićnjak, Sinterklaas, Santa Claus, Дед Мороз, Mikulás...). Pod ničim izazvanom optužbom da je Koka-kolin plaćenik, Deda Mraz je započeo svoju karijeru još u davnim paganskim vremenima. Postoje brojne paralele iz germanske mitologije između Deda Mraza i Odina koji se često predstavlja kao starac sa dugom belom bradom i šeširom, na konju prelazi ogromne udaljenosti i nosi džak u koji hvata neposlušnu decu. Ona su nekada ostavljala čizme napunjene povrcem pored dimnjaka kao hranu za Odinovog konja Sleipnira, a Odin bi ih onda nagradio zamenujući hranu za poklone i slatkiše. Prethrišćansko poreklo imaju i drugi običaji kao što su pečenje čurke i kićenje jelke. Ideološki i religijski podoban lik, Deda Mraz postaje kada se, posle hristijanizacije, ova tradicija vezuje za Santa Clausa, svetog Nikolu, zaštitnika, osim polovine Srba, mornara i prostitutki, i dece, kojima je po predanju, u prolazu, velikodušno ubacivao poklone kroz prozor, dok kićenje jelke postaje simbol Bogomladenca Hrista. Po nekima, naš ekvivalent ove tradicije karakteristične za Nemačku, Belgiju i Holandiju, bilo bi darivanje dece za Materice i Oce kao predbožićne praznike. No, za razliku od protestantske etike dužnosti i rada gde se deca nagrađuju po zaslugi, na osnovu postignutih rezultata u minuloj godini, kod nas su deca nagrađivana ako uspeju da krišom vežu svoje roditelje (tradicija nije predviđala telefonsku liniju za roditelje žrtve nasilja u porodici). Santa Claus gubi svoje hrišćansko obeležje u Americi, gde ovu tradiciju donose holandski doseljenici u XVII veku, kupivši indijanski Manhattan koji postaje deo svete Holandske kolonije New Amsterdam koju će Anglosaksonci preimenovati u New York. Konačnoj desakralizaciji i komercijalizaciji lika svetitelja kumovaće kompanija za proizvodnju obojene i zašecerene vode iz Atlante. Njen dizajner, Hedon Sandblom, za potrebe Koka-koline reklam-nu kampanje 1931. godine kodifikuje sadašnji izgled Deda Mraza. Nema pouzdanog odgovora na pitanje otkud i otkad Deda Mraz među Srbima. Pominjana germanska tradicija nije zabeležena u našoj, inače bogatoj etnografskoj praksi. Po sve-mu sudeći, Deda Mraz bi mogao biti ideološki uvezen od Sovjeta, koji su u komunizmu svoju tradiciju Božića i svetog Nikole dosledno desakralizovali, a naši levičari je prihva-tili. Ni Božić Bata, navodni prethodnik i izvorni domaći hrišćanski pandan Deda Mraza, nije ništa manje zagonetan i kontroverzan. Pošto ni o njemu nema etnografskih podata-ka, izgleda da je i on zapravo mistifikacija, naknadno personifikovan lik iz starih božić-nih pesama (*Božić, Božić bata, nosi kitu zlata, da pozlati vrata i svu kuću do krova* - ovde „bata“ nije imenica, nego prezent glagola „batati“, što znači „stupati, koračati“). Iako se, dakle, u liku Deda Mraza spaja najrazličitija tradicija, njega se danas odriču mnogi. Puritanci i rimokatolici ga odbacuju kao vulgarnu zloupotrebu hrišćanske tradicije u ko-mercijalne svrhe, pa su zbog svega ovoga katoličke crkve širom sveta zabranile spominja-nje Deda Mraza u širim verničkim krugovima. Nekima, međutim, on predstavlja smetnju upravo kao hrišćanski simbol, pa je, zbog sve veće muslimanske populacije, St. Nick pro-teran iz austrijskih vrtića. No, čak ni pod ideološki neutralnim imenom, Deda Mraz više nije siguran, pa je prošle godine u nekim sarajevskim ustanovama zabranjena novogodi-šnja proslava i dodela paketića deci. U nekim muslimanskim zemljama, Santa se zadržao kao posledica misionarskog delovanja u kolonijama, pa se Božić slavi u raznim delovima Indonezije (koja je, inače, najbrojnija muslimanska zemlja na svetu), a novogodišnje pro-slave, bez izražene religiozne podloge, postoje i u drugim islamskim državama ■

KONKURS

POZIVAJU SE AUTORI,
ZATOČENI ILI SLOBODNJACI

da prilože knjige iz savremene srpske književnosti
za nagradu

IZBIVRISKA DETINJA

Ovu nagradu ustanovljava Eparhija vranjska, a donator nagrade je modna kuća za decu i mlade „Oblačak u pantalonama“.

„Izbivriska detinja“ dodeljuje se za dela na srpskom jeziku (može i na serbskom), pisana ćirilicom ili glagoljicom, objavljena u periodu osvećenog vremena između Svetog Ilije i Svetog arhangela Mihajla. Prednost na konkursu imaju žitija srpskih heroja i ostalih koljača, kao i romansirane biografije nacionalnih veličina iz srpskog Panteona (Bulevar zvezda).

Žiri radi u sastavu: Jovan Delić (žirija patrijarh),
Ivan Negrišorac (episkop) i Dragan Hamović (đakon).

Prijave sa 6 primeraka knjige poslati na adresu:
„Oblačak u pantalonama“, Kralja Milutina 66, Beograd, ili
Duhovni centar „Pahomije pokorni“, Vranje.

Žiri odluku objavljuje na DAN SVETOG MLADIĆA BESREBRENKA, a nagrada se
uručuje na DAN HAŠKIH VELIKOMUČENIKA.